Workshop:
Begrip van gedrag in de context

Susan Kroese en Marga Fokkema
orthopedagogen SBO De Batavier

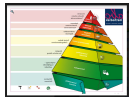

Begrijpen van gedrag *in de context*

Lastig gedrag
We kijken vooral naar wat een kind *niet* kan, wat er misgaat of hoe het gedrag de groep verstoort.

In deze workshop zetten we het kind letterlijk en figuurlijk in het midden.

Dit samen met betrokkenen doen (ouders, leerkracht, pedagogisch professional, hulpverlener enz) en geordend in beeld brengen:
wat gebeurt (gebeurde) er tussen kind en omgeving?

De vraag verschuift van ‘Hoe krijgen we dit gedrag weg?’ naar ‘Wat heeft dit kind in deze context nodig en waar kunnen wij zelf verschil maken?’

Gedrag is meer dan je ziet

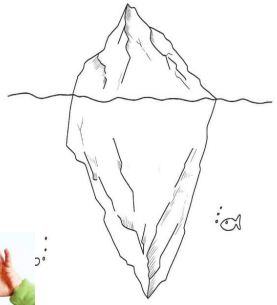

Negatieve jeugdervaringen bij leerlingen in het regulier onderwijs

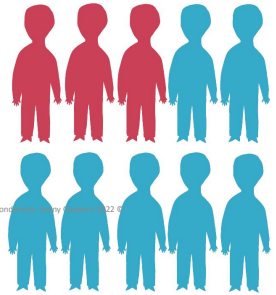

Negatieve jeugdervaringen bij leerlingen in het speciaal onderwijs

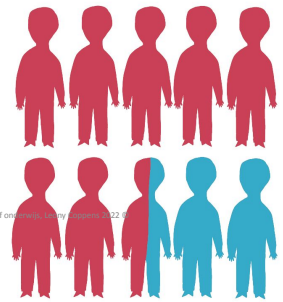

Traumasensitief onderwijs, Lenny Koppens, 2022

Ik ben Pien

- ★ Lief
- ★ Zorgzaam
- ★ Vriendelijk
- ★ Muzikaal
- ★ Geniet van contact
- ★ Kan goed kletsen
- ★ Humor
- ★ Spontaan
- ★ Wil het graag goed doen
- ★ Kan vertellen wat ik denk en vind
- ★ Vraag om hulp
- ★ Oplossingsgericht
- ★ Energiek
- ★ Geniet van 1 op 1

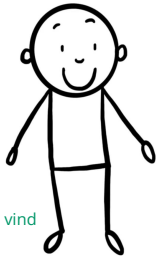

- ➔ Laag zelfbeeld
- ➔ Zeer weinig vertrouwen
- ➔ Snel afgewezen voelen
- ➔ Afzetten, zoekt grenzen op
- ➔ Wil controle en regie houden
- ➔ Verbaal redeneren, taalbegrip (al lijk ze verbaal sterk)
- ➔ Veel moeite met uitgestelde aandacht
- ➔ Onrustig, vluchtig
- ➔ Hyperalert
- ➔ Korte spanningsboog
- ➔ veel verwerkingstijd nodig
- ➔ Bevestiging nodig
- ➔ Kan boos worden, schelden en laat zich dan onvoldoende sturen

Tijdlijn

Feb en juni 2022 VT Rotterdam
Hulpverlening betrokken
Oktober 2024 verhuizing moeder, Pien en baby naar Hengelo bij oma

SBO De Batavier

geboren in 2016

Geboren en opgegroeid in Rotterdam

(vroegkinderlijk) Trauma /huiselijk geweld
Beschikbaarheid volwassenen
Verstoorde hechting
Cultuur

2024-2025

bao 1 Rotterdam gr.1-3
bao 2 in Hengelo gr 4
bao 3 in Hengelo gr 4
SBO vanaf gr 5

nu

Hulpverlening onvoldoende toereikend.
VTT opnieuw betrokken.
Hulpverlening afgesloten.

Beschikbaarheid volwassenen → Parentificatie
Invloed hulpverlening
Afwijzing vader
Woonsituatie

Wat zien we?

- ➢ Boos, schelden, weglopen
- ➢ Fysiek bij hoge frustratie: schoppen, duwen, slaan
- ➢ Afreageren op of met materialen: gooien met spullen, schoppen tegen tafel
- ➢ Grensoverschrijdend taalgebruik
- ➢ Brutaal, sterk overtuigd van eigen inzicht

- ➢ Continu nabijheid vragen
- ➢ Regie pakken → zelfbepalend gedrag.
- ➢ Niet luisteren
- ➢ Afzetten
- ➢ Sterk reageren op anderen
- ➢ Niet kunnen stoppen

- ➢ Verdrietig, huilen bij onbegrip
- ➢ Zegt dat ze zich niet begrepen voelt
- ➢ Heeft geen ‘echte’ vriendschap.
- ➢ Laat clownesk gedrag zien om leuk gevonden te worden.

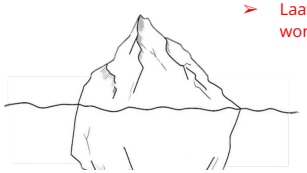

Wat betekent dit voor Pien

Trauma beïnvloedt het gevoel van veiligheid, emotieregulatie, aandacht en sociale afstemming.

- Claimend gedrag en moeite met uitgestelde aandacht → angst om verlaten of niet gezien te worden.
- Sterke behoefte aan nabijheid, bevestiging en fysieke nabijheid → zoeken naar veiligheid bij volwassenen.
- Neiging tot regie nemen of bepalend gedrag
- Snelle overprikkeling en ontregeling bij spanning of verlies van controle → Vecht-/vluchtreacties
- Moeite met relaties → gevoel v afwijzing, laag zelfbeeld, weinig vertrouwen in de ander
- Aandachtsproblemen, behoefte aan meer denktijd, herhaling en kleine leerstappen →
  - het brein staat vaker in 'alarmstand'
  - denk- en leerprocessen vallen weg onder stress
  - werkgeheugen raakt sneller overbelast

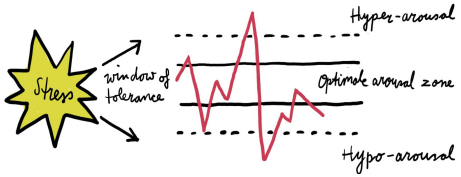

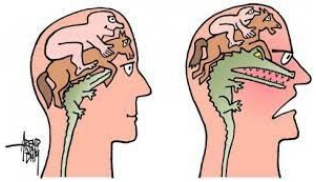

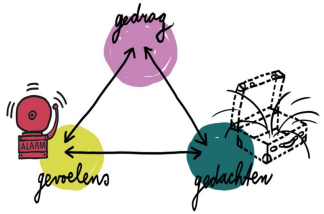

Onzichtbare koffer

Trauma vormt de overtuigingen en verwachtingen van kinderen:

- over zichzelf;
- over de anderen;
- over de wereld in het algemeen.

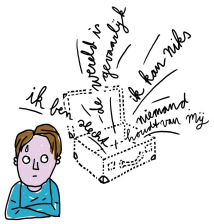

Samen brainstormen

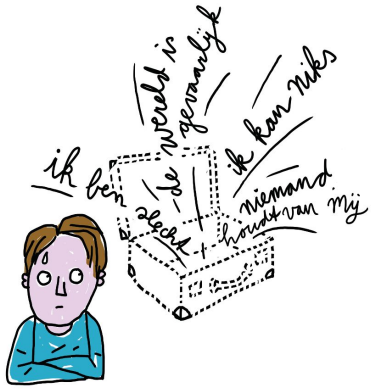

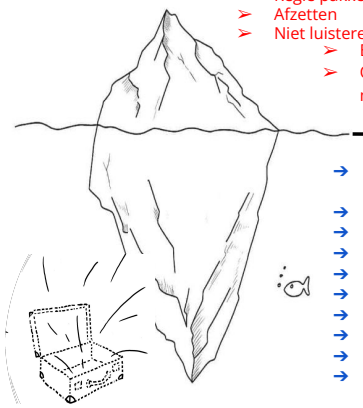

- Continu nabijheid vragen
- Regie pakken → zelfbepalend gedrag
- Afzetten
- Niet luisteren, reageren op anderen, niet kunnen stoppen
  - Boos, schelden, weglopen en soms fysiek
  - Overtuigt van eigen inzicht, laat dit verbaal horen middels grensoverschrijdend taalgebruik

- Ik heb steeds bevestiging nodig om zeker te weten dat het goed is.
- Ik ben niet goed genoeg. Ik doe het toch verkeerd.
- Niemand begrijpt mij.
- Ik moet sterk zijn en het zelf oplossen.
- Ik moet mij verdedigen voordat iemand mij pijn doet.
- Ik ben alert, want ik vertrouw het niet.
- Als ik kwetsbaar ben, kan iemand mij pijn doen.
- Volwassenen beschermen mij niet.
- Ik schreeuw, anders zie je mij niet.
- Als ik me openstel, word ik afgewezen.

Welke hypothese zouden we kunnen stellen?

Functie van gedrag

Hypothese 1. Spanning en onduidelijkheid. Controle houden om gevoelens van onveiligheid te verminderen. *'Ik moet zelf de controle houden, want anderen zorgen niet goed voor mij.'*

Hypothese 2. Afwijzing voorkomen of bevestiging zoeken.
'Ik ben niet belangrijk genoeg. Mensen laten mij toch in de steek.'

Hypothese 3. Hyperalertheid: voortdurend op zoek naar gevaar
'Ik moet opletten, want er kan ieder moment iets gebeuren.'

Hypothese 4. Boosheid en verbaal of grensoverschrijdend gedrag als afweer
'Als ik boos word en van me afbijt, kan niemand mij kwetsen.'

Hypothese 5. Onvoldoende ontwikkelde emotieregulatie en zelfbeeld
'Ik kan het niet alleen. Ik weet niet goed wat ik moet doen als het moeilijk wordt.'

Behoefte aan … veiligheid en erkenning door nabijheid

- ★ Reageer veilig – voorspelbaar – kalm/ rustig - neutraal
- ★ Eerst erkenning en co-regulatie…pas daarna correctie
- ★ Blijf nabij, juist als het kind boos is. Dus geen time out, maar time in
- ★ Focus op verminderen van stress, niet in verminderen van probleemgedrag
- ★ Voorspelbare contactmomenten → check-in en check-out
- ★ Bied keuze binnen kaders

Vervolg: Behoefte aan … veiligheid en erkenning door nabijheid

- ★ Ondertitel: “Ik zie je, ik kom zo bij je.”, “Dit was moeilijk. We oefenen het samen.”
- ★ Maak gebruik van de sterke, positieve kanten van het kind
- ★ Inzicht geven in emoties en concrete afspraken “Wat helpt jou?”
- ★ Zorg voor prikkelarme plek (met stressverminderend materiaal) om te ontprikkelen

Wees je bewust:

- ★ Gedrag = overlevingsstrategie → niet persoonlijk
- ★ Gedrag staat los van het kind → Jij bent oké. Het gedrag was lastig.

Hypothese uitwerken naar plan van aanpak

Wat, wie, hoe, wanneer en waar?

Hypothese 1. Spanning en onduidelijkheid. Controle houden om gevoelens van onveiligheid te verminderen.

Hypothese 2. Afwijzing voorkomen of bevestiging zoeken.

Hypothese 3. Hyperalertheid: voortdurend op zoek naar gevaar

Hypothese 4. Boosheid en verbaal of grensoverschrijdend gedrag als afweer

Hypothese 5. Onvoldoende ontwikkelde emotieregulatie en zelfbeeld

Nieuwe verbindingen maken

Traumasensitief onderwijs, Leony Coppens 2022 ©

Wat moet je ook in gedachten houden

Vragen? Opmerkingen?

